

Marijanska teologija i marijanska pobožnost u godinama poslije Sabora

Josip ŠIMIĆ

Dvadesetpet posaborskih godina¹ ako je za marijansku teologiju i marijansku pobožnost prilično uzbudljivo razdoblje, zato držim razložnim osvrnuti se na neka zbivanja iz prvih posaborskih godina, u svezi s marijanskim pitanjima, bez težnje da to bude iscrpno i sveobuhvatno proučavanje marijanskog pitanja, nego radije da se i hrvatska javnost upozna bar s nekim, u nas manje poznatim, činjenicama iz posaborskog razdoblja. Želim odmah na početku upozoriti na ono što je rekao Pavao VI 24. travnja u propovijedi u marijanskom svetištu Bonaria u Cagliariju na Sardiniji, govoreći o *duhovnoj pomutnji i smanjenju marijanske pobožnosti*.² Iste godine

- 1 Ove godine 8. prosinca navršava se dvadesetpet godina od završetka drugoga vatikanskog Sabora, a trideset godina od početka pripremnog razdoblja za Sabor.
- 2 Usp. PAVAO VI, »Allocutio ingenti Christifidelium multitudini habita, in sacra Aede B. Mariae Virgini v.Nostra Signora di Bonaria Calari dicata Beatissimo Patre Sacrum peragente, 24 Aprilis 1970«, *AAS* 62 (1970), str. 295-301 (usp. ISTI, *Insegnamenti* 8 (1970), str. 355-362). Iz ove propovijedi navodim odlomak:

»Perché, oggi, che cosa è avvenuto? E' avvenuto, fra i tanti sconvolgimenti spirituali, anche questo: che la devozione alla Madonna non trova sempre i nostri animi così disposti, così inclini, così contenti alla sua intima e cordiale professione com'era un tempo. Siamo noi oggi così devoti a Maria come lo era fino a ieri il clero ed il buon popolo cristiano? Ovvero siamo oggi più tiepidi, più indifferenti? Una mentalità profana, uno spirito critico hanno forse reso meno spontanea, meno convinta la nostra pietà verso la Madonna? Noi non vogliamo ora cercare i motivi di questa eventuale diminuita devozione, di questa pericolosa esitazione« *AAS* 62 (1970), str. 299.

Istaknuvši uzroke duhovne pomutnje (*sconvolgimenti spirituali*) – posvjetovnjačeni način razmišljanja (*mentalità profana*) i kritički duh (*spirito critico*) – Papa nastavlja svoj govor ističući da su razlozi prave pobožnosti prema Mariji isti danas kao i jučer. Ti razlozi su jednako tako ponovljeni i u saborskim tekstovima. Mnogo pesimističnije djeluje poslanica biskupa Saragoze CANTERA C. PEDRA, *Carta pastoral sobre el centenario de la consagracion de la basilca de Nuestra Señora del Pilar*, La Editorial, Zaragoza 1972, u kojoj se u br. 1. biskup žali kako su različiti oblici marijanske pobožnosti u krizi ili su nestali (han experimentado un evidente retroceso, si no una total desaparicion; un decrecimiento devocional).

mariološki revija *Ephemerides mariologicae* objavljuje radove teološkog simpozija *Crisis en mariología. Mariología y teología*.³

MOŽE LI SE GOVORITI O KRIZI?

Zanimljivo je kako njemački dogmatičar W. Beinert⁴ tumači razdoblje i temu o kojoj želimo govoriti, a koje on naziva *desetljećem bez Marije* (1964-1974). Beinert naglašava da se u tom razdoblju, omeđenom proglašenjem *Lumem gentium* i *Marialis cultus*, gotovo ugasilo zanimanje za marijansku teologiju i, posebice, za marijansku pobožnost. Slično je donekle pisao i Laurentin 1963,⁵ ističući da u teologiji postoji struja koja želi potisnuti u stranu marijansku teologiju i marijansku pobožnost. Videći da je u krizi marijanska teologija i ona marijanska pobožnost, koje su tako bujno cvjetale u predsaborskom razdoblju, posebice od početka pedesetih godina, predlaže da se marijanska teologija i marijanska pobožnost smjeste između *mariocentričnosti* i *mariofobije*. Godinu dana kasnije Laurentinu će odgovoriti španjolski mariolog J.A. de Aldama⁶ da je marijanski pokret, sa

- 3 Usp. *Ephemerides mariologicae* 20 (1970), br. 3-4, str. 5-225 (dalje kratica *EphMar*). Simpozij je zamišljen pod radnim imenom »Mariología y teología, hoy«, sa zadaćom da prouči stanje u kojemu su u ono vrijeme bile teologija i mariologija (usp. s. 6). U radu su sudjelovali ondašnji poznati i priznati autoriteti kao G. Philips, K. Balić, G.M. Roschini, R. Laurentin, J.A. de Aldama, D. Flanagan, A. Brandenburg, H. Cazelles, N. García Garcés, H.M. Köster, Th. Kochler, E.R. Caroll, O. da Spinetoli i C. Sträter. Usp. također *Estudios Marianos* 42 (1978): cijeli svezak posvećen temi *Mariología en crisis? Los dogmas marianos y su revision teologica*, posebice prinose J.D. de Aldame i E. Llamasa.
- 4 Usp. W. BEINERT, »Devozione mariana: una chance pastorale«, *Communio* 7 (1978), br. 37, str. 81-101. Pisac ističe kako se poslije *trijumfalnog* desetljeća 1954-1964 (započetog enciklikom *Fulgens corona*, AAS 45 (1953), str. 577-592 i *marijanskom* godinom) moglo očekivati da će se to nastaviti i poslije Sabora. Međutim iznenada je uslijedilo *desetljeće bez Marije* (1964-1974): »Tanto più sorprendente è il fatto che all'innovazione conciliare non abbia corrisposto alcun'eco nella Chiesa. Mariologia e devozione mariana rasentarono in modo inquietante lo zero. Alla lode corale della Madre di Dio dell'epoca di Pio XII, seguì un profondo silenzio«, piše Beinert na str. 88. Međutim nije bilo nimalo mjesta za strah, jer već godine 1974. *dolazi razdoblje obnove*. To razdoblje, ističe pisac na str. 89, nije obična obnova onoga što je bilo prije, nego se traži i preporučuje obnova onih oblika pobožnosti koji još uvijek pokazuju pastoralnu opravdanost. To je važno jer Crkvi u tom razdoblju, ističe autor na str. 101, ne nedostaju odgovarajuća pastoralna sredstva, nego naprosto pastoralna mašta. To pogada vjeru koja nema biti samo shvaćena, nego prije svega ispovijedana praktičnim životom, a teologija mora uzastojati da ne samo da bude povijesna i sustavna teologija koja se iscrpljuje u egzegezi, nego mora biti, prije svega, »praktična teologija« (str. 84). Iznenađuje nas to stajalište Beinerta ako se usporedi s nekim njegovim prijašnjim člancima, npr.: »Come accostarsi a Maria? Spunti per un culto di Maria adeguato al nostro tempo«, AA.VV., *Il culto di Maria oggi*, Ed. Paoline, Rim 1978, str. 13-30; i »Prospettive teologiche della pietà mariana«, AA.VV., *Il culto di Maria oggi...*, str. 31-51.
- 5 Usp. R. LAURENTIN., *La question mariale*, Seuil, Paris 1963.
- 6 Usp. J.A. DE ALDAMA, *De questione mariali in hodierna vita Ecclesiae*, PAMI 1964., posebno 156-157:

»Ex parte ergo mariologiae fundamenta vera non adsunt, ut recte de quadam 'quaestione mariali' loquamur. Nec magis datur ex parte cultus. Sane non in vita culturali universae Ecclesiae, quae unica sufficeret ad veram quaestionem aut verum problema in Ecclesia constituendum. At vero neque in populi christiani devotione ac veneratione B. Virginis.

svim svojim posljedicama u teologiji, nastao kao odgovor na one poticaje koji su dolazili iz Naroda Božjega, a ako je i bilo neke pomutnje, ona je bila nešto što je bilo zajedničko cijeloj teologiji, te se, misli on, ne može govoriti o nekom posebnom marijanskom pokretu, još manje o nekom marijanskom pitanju, a ponajmanje o tzv. *marijanskoj krizi*. Slično Laurentinu i Beinertu, za razliku od J.A. de Aldame, misli i I.M. Calabuig,⁷ koji isto stanje opisuje kao *congiuntura mariologica*, koje se u razdoblju od 1966. do 1975. očitovala kao *mariološka fobija i zavjera šutnje*.

Mnogi od sudionika simpozija o krizi u mariologiji i teologiji dopuštaju da se radilo o kriznom stanju. Tako saborski perit i jedan od tvoraca konačne verzije *Lumen gentium* G. Philips⁸ ističe kako je posaborsko razdoblje težak ispit za katoličku teologiju, posebice za mariologiju. Prema njegovu mišljenju marijanska teologija i marijanska pobožnost trpjele su u sudaru s ozračjem uzrokovanim saborskim postavkama – zato je uputnije govoriti o krizi, negoli koristiti se umanjenicama kao »marijansko pitanje« ili »marijanski problem«. Nasuprot njemu, K. Balić⁹ misli da ne bi trebalo

Quodsi in hac quandoque nonnulla corrigenda, haec nullatenus marialis cultus exclusiva sunt, neque propter ea licet crism, aut problema, aut quaestionem marialem in hodierna Ecclesia conclamare (...).

Haec si generose fiant, 'quaestio marialis', qualis revera est, nedum crism constituat in Ecclesia, fructus potius feret pro theologia nullatenus spermentos«.

- 7 Usp. I.M. CALABUIG, »In memoriam Pauli VI eiusque erga Deiparam pietatis. La riflessione mariologica al tempo di Paolo VI. Travaglio e grazia«, *Marianum* 40 (1978), str. 6-7: »Dal punto di vista metodologico, la mariologia subisce numerosi contraccolpi: la tendenza a sottoporre i pronunciamenti magisteriali ad una lettura ermeneutica che ne relativizza la portata, sembra smuovere uno dei fondamenti più solidi dell'intero edificio mariologico; la voga della 'demitizzazione' rischia di ridurre a simbolo buona parte 'dell'evento Maria'; la conclamata necessità di porre l'uomo a fondamento e conclusione del fare teologia determina lo spostamento degli interessi verso aree tematiche in cui la figura di Maria di Nazareth non sembra avere alcuna significanza. E così via.

Dal punto di vista dei contenuti, il periodo considerato non è tranquillo. Se, da un lato, si rivelano interessanti sviluppi in alcuni settori -in quello, ad esempio, dei rapporti tra lo Spirito e la Vergine-, dall'altro, si vedono messi in questione punti dottrinali che sembravano definitivamente acquisiti -la concezione verginale di Cristo, ad esempio-: tema chiave, assolutamente centrale per le sue implicazioni cristologiche. Ognuno ricorda le vicende seguite alla pubblicazione del Catechismo olandese (1966), che evitava di asserire con chiarezza la concezione verginale di Cristo nel senso tradizionale, e l'atteggiamento di alcuni teologi ed esegeti anche cattolici, secondo cui le pagine di Luca 1,25-38 e di Matteo 1,18-25 non si riferiscono ad un factum -l'arcana fecondazione del grembo di Maria per opera dello Spirito senza intervento di uomo-, ma costituiscono un 'teologumeno', esprimono cioè un'idea teologica -Gesù è il supremo, gratuito, divino dono del Padre – mediante una narrazione.

Questione tuttora aperta, non nel suo irrinunciabile aspetto dogmatico ma nel suo aspetto esegetico. Lo sviluppo della mariologia non solo non era favorito dal sorgere e dal tenace persistere di tali questioni spinose; ma ad esso sembrava opporsi gran parte del panorama teologico dell'epoca, in cui si poté addirittura parlare di 'fobia mariologica' e di 'cospirazione del silenzio'.«

- 8 Usp. G. PHILIPS, »Mariologie et théologie postconciliaires«, *EphMar* 20 (1970), str. 23:

»La période postconciliaire présente pour la théologie catholique et en particulier pour la Mariologie l'aspect d'un passage par une rude épreuve.«

- 9 Usp. C. BALIĆ, »De mariologia et theologia hodierna«, *EphMar* 20 (1970), str. 39:

»Consideranti integrum 'iter' peractum a Concilio Vaticano II putaverim loqui non posse de 'crisi' seu discrimine mariologiae in eodem Concilio.«

govoriti o krizi, makar Sabor odbio definirati Marijino suotkupiteljstvo i posredništvo. Nasuprot Baliću, a u skladu s G. Philipsom, o krizi jasno govori i G.M. Roschini,¹⁰ određujući krizu u mariologiji kao posljedicu krize u teologiji. Na neki način on ovu krizu vidi, ako ne kao sudar, a ono kao sučeljavanje između *stare* i *nove* mariologije — riječ je ponajprije o *krizi metode* ili načina izlaganja marijanske teologije.

Posebnu pozornost zahtijeva mišljenje R. Laurentina¹¹, koji misli da je posaborsko razdoblje uvjetovano ne samo saborskim stajalištima, nego i svim onim promjenama koje su pogodile naše doba, pa tako i teologiju i, razumije se, mariologiju. Postoji, kaže on, problem orijentacija-dezorijentacija, popraćen različitošću teoloških mišljenja, uvjetovanih dvjema činjenicama: 1. Marija, koja je na neki način dugo zauzimala praktično prvo mjesto u Crkvi, potisnuta je u drugi plan, budući da se novi naraštaji manje zanimaju za mariologiju; 2. mariologija koja se razvijala od 17. stoljeća do danas podvrgnuta je kritici. I neki drugi teolozi vide problem u novim teologijskim i pastoralnim stremljenjima. Tako H.M. Köster¹² ističe da nije nimalo ugodan položaj u kojemu se našla mariologija u prvim posaborskim godinama, prije svega zato, što mariologija i marijanska pobožnost, nekoć tako zanimljive, danas nisu tako prihvatljive u ekumenskim nastojanjima.

Balić u ovom izlaganju navodi H. Mühlenu, koji u svome članku »Neueorientierung und Krise der Mariologie in den Aussagen des Vaticanum II«, *Catholica* 20 (1966), str. 27-28:

»Ein weiterer und wichtiger Vorgang im Hinblick auf die Eröffnung des pneumatologischen Horizontes der Mariologie ist die fortschreitende Eliminierung der Lehre von Maria als der 'Corredemtrix' und 'Mediatrix'.«

Mühlen u tom članku govori o tzv. »pneumatologijskoj krizi mariologije« (str. 41), koja je učinila da su iz saborskih rasprava neka marijanska pitanja tiho eliminirana »diskret eliminirt« (str. 30).

10 Usp. G.M. ROSCHINI, »Mariologia e teologia, oggi«, *EphMar* 20 (1970), str. 43:

»Sia in Teologia che in Mariologia si è profilata una doppia crisi: di *metodo* e di *dottrina*. Crisi innanzitutto, di *metodo*.«

11 R. LAURENTIN, »Crise et avenir de la mariologie«, *EphMar* 20 (1970), str. 53-54:

C'est un problème d'orientation qui se pousse avant tout à notre époque désorientée par la mutation qu'elle traverse. La théologie pousse aujourd'hui en toutes directions, selon un pluralisme dont la convergence fait question (...) Le problème est posé par deux séries de faits.

1. La Vierge, qui avait occupé, durant plus d'un siècle, le premier plan de la vie de l'Eglise est passée au second plan. Les théologiens des générations montantes sont moins attirés par la mariologie (...) Il y a une crise de l'intérêt, une crise des effectifs.

2. (...) L'édifice mariologique, construit depuis l'aube du XVIIe siècle, où l'on vit apparaître les premiers traités organiques et le mot 'mariologie', est laissé pour compte — même pas combat tu — en ses thèses et ses structures.«

Neposredno nakon Sabora Laurentin u knjizi *La Vierge au Concile* (P. Lethielleux, Paris 1965) iznosi na str. 105 mišljenje:

»Nous sommes à un tournant, mais la situation n'a rien de dramatique. Le travail gigantesque des quarante dernières années en ces matières n'a pas été vain. Il n'est pas aboli. Il demande seulement à être réinterprété dans une perspective plus concrète et plus large qui embrasse la plénitude du Mystère. Ainsi dépassera-t-on les oppositions de théories et d'Ecoles, aujourd'hui parvenues dans une impasse.«

12 Usp. H.M. KÖSTER, »Mariologie und Theologie heute«, *EphMar* 20 (1970), str. 105 i 115.

J.A. de Aldama¹³ misli pak da je doista riječ o oluji koja je zahvatila i uzdrmala marijansku teologiju i marijansku pobožnost, ali da se tu ipak radi samo o nekoj vrsti antitetičnog stanja ili stanja paradoksa, iz kojeg će ponovno proizići smirenije razmatranje i štovanje marijanskog otajstva. Jedini problem koji zahtijeva našu pažnju jest to što se očito u različitim područjima crkvenog života smanjuje marijanska pobožnost, posebice među mladima, što se počesto prikazuje kao pročišćavanje raznih oblika pobožnosti teološki loše utemeljenih. S druge strane, ističe isti teolog, Učiteljstvo trajno zahtijeva – danas kao i jučer – da se sačuva prava marijanska pobožnost.

O krizi marijanske teologije govori i H. Cazelles¹⁴, otkrivajući joj uzroke u slabljenju zanimanja za Otajstvo Utjelovljenja, što će reći da kršćanski svijet ne shvaća dovoljno sve protege Kristova Utjelovljenja, ni stvarnost i uvjete Otkupljenja. Nasuprot Cazellesu, O. da Spinetoli¹⁵ misli da, makar postoji krizno stanje, treba da se ima na umu da Sabor nije učinio prekid *ex abrupto* u odnosu na sve ono što mu je prethodilo, pa će zato i marijanska teologija i pobožnost u posaborskom razdoblju biti nastavak prethodnog razdoblja. Nasuprot O. da Spinetoliju, Laurentin¹⁶ je u prvom posaborskom izdanju svojega *Kratkog mariološkog traktata* napisao da se znanje crkve o Mariji ne razvija kontinuirano, nego ritmički.

Netom iznesena mišljenja očito su odraz stanja koje je nastalo neposredno poslije Sabora, prije svega u teologiji, a onda i u pastoralu, dakle prije u marijanskoj teologiji, a tek onda u marijanskoj pobožnosti. Nije zato ništa čudno to da spomenuti i drugi teolozi »...razmišljajući o krizi mario-

13 Usp. J.A. DE ALDAMA, »Sentido y tarea de la mariología«, *EphMar* 20 (1970), str. 63: »El panorama mariológico y mariano presenta hoy una situación de paradoja que invita una reflexión.« Na istom mjestu pisac ovako opisuje to paradoksalno stanje:

»Por un lado se constata en muchos sectores pastorales una baja en el culto mariano; se afirma con frecuencia que a los jóvenes no interesa María; hasta se presenta el fenómeno como una purificación de viejas formas de piedad poco iluminada teológicamente (...)

Por otro lado, el magisterio oficial de la Iglesia insiste hoy como pocas veces en la línea de una piedad auténtica mariana.«

14 Usp. H. CAZELLES, »Mariologie et théologie«, *EphMar* 20 (1970), str. 88:

»A mon avis s'il y a une crise de la mariologie, c'est que le monde chrétien ne voit pas bien toutes les dimensions de l'Incarnation, les véritables conditions de la Rédemption, les exigences d'une herméneutique biblique qui situe ce texte au milieu du devenir des peuples, la manière dont l'Eglise corps du Christ est née de Sion, et, enfin et surtout les relations de la mission de l'Esprit Saint et de la mission du Verbe incarné.«

15 Usp. O. DA SPINETOLI, »Esesi e mariologia biblica postconciliare«, *EphMar* 20 (1970), str. 207:

»Il Concilio non è un taglio *ex abrupto* col passato, ma lo sfocio di un movimento che ha radici ancor più lontane; per questo la produzione mariologica postconciliare non può essere che una continuazione della fase che l'ha preceduta.«

16 Usp. R. LAURENTIN, »Court traité sur la Vierge Marie«. Edition postconciliaire, P. Lethielleux, Paris 1968. (5. izd.), str. 15: »La connaissance de la Vierge Marie se développe dans l'Eglise selon une courbe caractéristique: non pas une croissance continue, mais une croissance rythmée.«

logije i marijanske pobožnosti, nude različita tumačenja te pojave«, kaže S. de Fiores¹⁷. Neki drugi teolozi, naprotiv, vidjeli su stvar drukčije. Tako već 1966. protestantski teolog O. Cullmann¹⁸ drži da je marijanska teologija izišla jača iz saborskih rasprava. Slično misli i salezijanac G. Söll¹⁹, koji ističe da Sabor nije proširio ni umanjio marijanski nauk, makar zahtijeva određene promjene teološkog usmjerenja, obnovu liturgije, preispitivanje i proučavanje pučke pobožnosti. I Papa i Sabor, nastavlja isti teolog, svjesni su da treba učiniti određene ispravke u marijanskoj pučkoj pobožnosti, da se istakne njihov marijanski značaj i jasno pokaže njihovo opravdanje i djelotvornost.

Sabor je, kaže S. de Fiores²⁰, odlučio probuditi temeljne istine koje Crkva vjeruje o Mariji, tumačeći ih pozitivno, bez ikakve polemičke nakane. Taj naum Sabora ostvaren je, kako ističe S. Meo²¹, bez trijumfalističkih pretjerivanja ili osjećaja krivnje, iznoseći prethodna teološka dostignuća u novoj učiteljskoj sintezi. S te strane Sabor se ne može držati uzrokom krize, koja i nije bila rušiteljska, nego obnoviteljska. Svakako, postojala su, prema S. de Fioresu²², dva suprotstavljena teološka tabora: 1. *arhaični integralizam*, koji se neprestano povlačio u prošlost u obrambenom stavu, videći novonastalo stanje kao katastrofalno raspadanje dotadašnjeg sustava i odbijajući svaku pomisao da bi neke stvari trebalo preispitati i premisliti²³; 2. *futurizam*, koji bježeći od odgovora odbija prošlost, odbacujući vrijednosti koje je ona namrla, i koje, težeći neplodnoj kritici, alergično na marijanske teme, nastoji odbaciti i ostaviti po strani ulogu Marije u Crkvi.

Ta mišljenja — makar je katkada, čini mi se, riječ o strogim i vrlo žestokim sudovima i kritikama — mogu biti shvaćena i protumačena tek ako cijelu problematiku promatramo u njezinu povijesnu okruženju. Pola-

17 S. DE FIORES, *Maria nella teologia contemporanea*, Ed. Centro di cultura mariana »Mater Ecclesiae«, Rim 1987 (drugo dopunjeno izd.), str. 128.

18 Usp. O. CULLMANN, *Sind unsere Erwartungen erfüllt? niz Theologische Fragen heute*, sv. 7., München 1966, str. 52.

19 Usp. G. SOLL, » La devozione mariana è un ostacolo per l'unità dei cristiani?«, *Marianum* 31 (1969), str. 380.

20 Usp. S. DE FIORES, *Mariologia, Nuovo dizionario di teologia*, Ed. Paoline, Rim 1982, str. 855: »Pur tenendo presenti le critiche avanzate da teologi cattolici e protestanti, il concilio è sensibile agli apporti positivi dei movimenti più vitali della chiesa (movimento biblico, patristico, liturgico, ecclesiologico, ecumenico) e opta per un approfondimento dei dati della fede circa Maria e per un'esposizione positiva senza alcuna intenzione polemica. Attraverso un laborioso cammino, i padri conciliari operano una scelta assumendo orientamenti precisi, cui ogni fedele, e in particolare i teologi e gli operatori di pastorale, faranno riferimento per una retta comprensione e presentazione del mistero di Maria. Dal c VIII della LG emergono le dimensioni necessarie della mariologia conciliare.«

21 Usp. S. MEO, *Concilio Vaticano II, Nuovo dizionario di mariologia* Ed. Paoline, Milano 1985, str. 383-393, posebno 386.

22 Usp. S. DE FIORES, *Maria nella teologia contemporanea...*, str. 123-125.

23 Usp. L. BOFF, *Crisi di fede, Dizionario teologico*, (J.B. Bauer — MOLARI C.), Cittadella ed. Asiz 1974, str. 163. Pisac analizira krizu vjere, posebno krizu praktičnog izražavanja vjere. Ti *proroci nesreće*, kaže Boff, »... vedono la crisi come una catastrofe, come la decomposizione...«, svega onoga što je postojalo na području vjere.

zeći od povijesnih prilika, možemo reći da je to bila kriza uvjetovana promjenom načina razmišljanja i tumačenja teoloških postavki, kojoj je Sabor samo pridodao novi zamah. Očito je da su suprotstavljeni i isključivi pristupi pojedinim istinama i pitanjima imali praktične posljedice, gdje da vrlo teške.

Kriza je pogodila mariologijsko obzorje početkom tridesetih godina, kaže S. de Fiores²⁴, kad su se počele kristalizirati različite struje, a vrhunac bijaše prvih posaborskih godina. Kritici je podvrgnuta mariologija iz dotadašnjih teologijskih priručnika, ponajviše kao *kritika sadržaja* (uperena protiv mariologije povlastica) i *kritika metodologije* (uperena protiv deduktivne metode). Kako ističe C. Moeller²⁵, mariologija se našla pred neizbježnim preokretom koji je zahtijevalo vrijeme tj. marijanska teologija i pobožnost težili su da se reintegriraju u jednom jedinom otajstvu spasenja, koje obogaćuje, a ne osiromašuje. Zato je ta kriza bila potrebna, ističe Laurentin²⁶, da bi Marija ponovno izborila svoje mjesto. Kriza je, ističe Generalni kapitul Servita²⁷, imala tipične intelektualističke oznake i manifestirala se u odbacivanju (*crisi di rigetto*). Prijetila je opasnost, kaže S.I. González²⁸, da ta teologijska kriza, ako bi potrajala, uzrokuje određenu neplodnost na području marijanske pobožnosti i duhovnosti.

UZROCI KRIZE

Nakon što smo vidjeli da je većina sudionika simpozija o *krizi mariologije* 1970. bila mišljenja da se radilo o krizi, a tako kasnije misle i drugi teolozi, pokušat ćemo vidjeti što oni kažu o uzrocima krize. G. Philips²⁹ misli da je jedan od uzroka odbacivanje neke vrste fideizma, koji je držan kao nešto staromodno, te pokušaj da se on zamijeni nekakvim prilično pojednostavljenim racionalizmom, koji nastoji demitologizirati otajstvo. Također su postojali neki nedostaci u klasičnoj mariologiji, koji su uzrokovali odbojnost prema njoj. S jedne strane, težilo se demitologizaciji, a, s druge, osjećalo se da se tu radi o težnji da se provede potpuna *demolicija* teologi-

24 Usp. S. DE FIORES, *Mariologia*... str.850-852.

25 Usp. C. MOELLER, *Mentalità moderna et evangelizzazione* Ed. Paoline, Rim 1964, str. 383.

26 Usp. R. LAURENTIN, *Breve mariologia*, Querciniana, Brescia 1988, str. 5.

27 Usp. *Fate quello che vi dirà*, Ed. Elle di Ci, Torino 1984, br. 4-6. Dokument govori o krizi marijanske pobožnosti, ali u broju 6. govori i o krizi u mariologiji.

28 Usp. C.I. GONZALEZ, *Mariologia -- Maria, Madre e Discepola*, Piemme, Casale Monferrato 1988, str. 11.

29 Usp. G. PHILIPS, *Mariologie et théologie postconciliaires...*, str. 24:

«La désaffection d'un certain nombre de faibles devant la Mariologie s'explique. Le motif le plus profond de leur désarroi est à chercher dans la méfiance dont ils entourent toute dogmatique et parfois la révélation elle-même. Le mystère marial, prétend-on, a besoin d'être démythifié et si cette entreprise comprise comme une démolition s'accomplit, par ce fait seul toute théologie 'surnaturelle' s'écroule (...) démantèlement complet (...) Ce n'est plus un élément ornemental que l'agnosticisme répudie en Marie, mais la transcendance du message évangélique.»

je, koja je držana kao nešto *nadnaravno*. Slično je stanje opisao i Laurentin³⁰, koji također navodi demitologizaciju kao jedna od uzroka krize, spominjući također gubitak usmjerenja, zatim postojanje mnoštva različitih mišljenja i određeni manjak zanimanja novih teologa za mariologijska pitanja. Balić³¹ je mislio da postoje različiti uzroci krizi, npr. promjena načina razmišljanja uzrokovana znanstveno-tehničkim napretkom, nove teorije, poput one o evoluciji, koje su utjecale i na teološku misao.

D. Flanagan³² misli da nije čudno što je nastupila kriza ako se uzme u obzir pometnja nastala na području vjere, posebice odbojnost propovjednika i teologa prema određenim temama. To je bilo neizbježno u stanju Crkve u posaborskom razdoblju. Da bi stekao nužnu zrelost, marijanski pokret, kaže Flanagan, mora pretrpjeti krizu i kritičko preispitivanje. O. da Spinetoli³³ misli da je jedan od uzroka krizi i zalaz spekulativno-skolastičke metode, apstraktne i sklone idealizmu, a dotada previše korištene. Prema C. Sträteru,³⁴ ne treba da se zaboravi da je jedan od uzroka krize to što neki teolozi suprotstavljaju dva lika Marije — *povijesni i legendarni* — jedan drugome.

Više godina poslije simpozija neki teolozi iznijet će i druge uzroke. Tako J. Ratzinger³⁵ kao uzrok navodi činjenicu da je u posaborsko vrijeme mariologija na neki način bila apsorbirana od ekleziologije, a kao posljedica toga nastala je *ekleziocentrična mariologija*, koja je uzrokovala »kolaps« mariologije. W. Beinert³⁶ spominje dva vanjska i dva unutarnja uzroka krizi. *Vanjski* su bili: 1. kriza tzv. *afektivne religioznosti* i 2. udar sekularizacije na

30 Usp. R. LAURENTIN, *Crise et avenir de la mariologie...*, str. 53-54. Na str. 55 pisac ističe da to stanje želi »désintégrer une certaine mariologie post-tridentine«, tumačeći kako se to odvija u takovu procesu koji ide od »l'excès mariologique« do »l'excès anti-mariologique«. Govoreći o demitologizaciji kao uzroku krize, ističe na str. 54.: »Ici, la mariologie est touchée par la crise générale de la théologie: celle qui est liée à ce qu'on appelle 'demythologisation'.«

31 Usp. C. BALIĆ, *De mariologia et theologia hodierna...*, str. 31: »Nostris diebus haud raro sermo fit de quodam discrimine in theologia, cuius haud exiguum partem mariologia constituit, invenitur. Huius discrimine variae causae adducuntur.« Usp. još str. 32-33 i 36. Slično mišljenje o uzrocima krize iznose i G.M. ROSCHINI, *Mariologia e teologia oggi...*, str. 43-45; i N. GARCÍA GARCÉS, »Teología y mariología«, *EphMar* 20 (1970), str. 95-103.

32 Usp. G. FLANAGAN, »A Future for Marian Theology«, *EphMar* 20 (1970) str. 72:

»It is not to be wondered at therefore that we find a certain confusion among the faithful, a certain reluctance in the preacher and a certain loss of heart in the theologians. These are inevitable in such a period of doctrinal and devotional sifting as the Church is going through. It is only undergoing such a crisis of critical appraisal that the Marian movement can hope to profess to a maturity.«

33 Usp. O. DA SPINETOLI, *Esegesi e mariologia biblica postconciliare...*, str. 205-206.

34 Usp. C. STRÄTER, »Die Neue Theologie in Holland und ihre Mariologische Implikationen«, *EphMar* 20 (1970), str. 185-203.

35 Usp. J. RATZINGER, *Considerazioni sulla posizione della mariologia e della devozione mariana nel complesso della fede e della teologia*, J. RATZINGER — H.U. VON BALTHASAR, *Maria chiesa nascente*, Ed. Paoline, Rim 1981, str. 22-23. Usp. R. SPLAZZI, *Maria e la Chiesa dopo il Concilio*, Fides, Rim 1970, str. 15-68, 653-677; L. SARTORI, *Orientamenti attuali della teologia postconciliare e il problema della mariologia* (Simposio mariologico), Marianum, Rim 1976, Ed. »Marianum« — Città Nuova Ed., Rim 1977, str. 9-30.

36 Usp. W. BEINERT, *Devozione mariana...*, str. 89-90.

vjerski život i na teološko razmišljanje. *Nutarnji* uzroci su bili: 1. novi način razmišljanja u teologiji — tzv. povijesno-kritička metoda i povratak izvorima te 2. novo poimanje Crkve kao zajednice, prema kojemu Marija biva stavljena u puk Božji, što znači da mariologija postaje *ekleziologizirana*. S. de Fiores³⁷ navodi četiri vanjska uzroka: 1. izolacija mariologije od ostalih teologijskih disciplina; 2. pojava dviju komplementarnih struja u mariologiji (kristotipička i eklezioטיפička); 3. neoiluminizam (»secondo illuminismo«) i 4. kulturalne razlike i podvajanja (»divario culturale«). Četvrti uzrok De Fiores preuzima iz *Marialis cultus* 34, gdje se govori o raskoraku ili raskolu između nekih sadržaja marijanskog kulta (»dissimilitudo«) i tadašnjih antropoloških razmišljanja i postavki te psihičke i socijalne stvarnosti, koja se potpuno promijenila, a u kojoj ljudi danas žive i djeluju. P. Moni³⁸ spominje pozitivno usmjerenje mariologije uvjetovano obnoviteljskim pokretima (biblijskim, patrističkim, liturgijskim, ekumenskim i ekleziologijskim) te stanje nastalo poslije antropologijskog zaokreta, pa, polazeći od analize Pavla VI³⁹, navodi četiri uzroka krize: 1. duhovna pomutnja (sconvolgimento spirituale); 2. svjetovni ili posvjetovnjačeni način mišljenja (mentalità profana); 3. pretjerivanje u kritici (esasperazione dello spirito critico); 4. smanjenje tradicionalne marijanske pobožnosti.

C.W. Neumann⁴⁰ krizu promatra, prije svega, kao teologijsko-teoretski problem, iznoseći sedam različitih uzroka: 1. racionalistička stremljenja u teologiji; 2. pomicanje središta teološkog interesa; 3. protuučiteljsko raspoloženje u današnjoj teologiji; 4. zalaz predsaborskog marijanskog pokreta; 5. težnja ka izolaciji — »separatističko« i »obranaško« držanje mariologa; 6. promjena mariologijske metode; 7. demitologizacija.

37 Usp. S. DE FIORES, *Maria nella teologia contemporanea...*, str. 123-126. Govoreći o tzv. »neoiluminizmu« De Fiores se nadahnjuje na napisu C.W. MÜLLERA »Il culto mariano nella teologia cattolica«, *Il Regno/Documenti* 28 (1983) n. 483, str. 241:

»Nel rituale propriamente detto si mette in luce l'aspetto liturgico e sono meno accentuate le forme della devozione popolare. Non si dovrebbe attribuire il regresso di ogni tratto emotivo solo ad un indebolimento della pietà popolare. I due fatti sono piuttosto il risultato di un 'secondo illuminismo'. La Chiesa e la teologia infine accettano di sottoporsi in modo serio e senza pregiudizi all'esame della critica razionale e di imporsi uno sforzo di rigore intellettuale.«

38 Usp. P. MONI, *Maria una riscoperta dell'uomo d'oggi*, Corso & C., Rim-Crotone 1987, str. 21-42.

39 Usp. PAVAO VI, »Allocutio ingenti Christifidelium multitudini habita, in sacra Aede B. Mariae Virgini v. Nostra Signora di Bonaria«, *AAS* 62 (1970), str. 299. Pavao VI, osim tih četiriju uzroka, spominje još jedan u »Sollemni hac liturgia (Sollemnis professio fidei)«, *AAS* 60 (1968), str. 434: »Immo vel nonnullos catholicos homines videmus aut mutandarum, aut novandarum rerum quadam quasi cupiditate capi« (težnja promjenama i »novitetima«).

40 Usp. C.W. NEUMANN, »The Decline of Interest in Mariology«, *Marian Studies* 23 (1972), str. 17-24.

KAKO RAZRJEŠITI KRIZU?

Gotovo svi sudionici simpozija 1970. o *krizi mariologije* vide kakvo-takvo rješenje tog kriznog stanja. Neki su čak i optimisti. Tako Laurentin⁴¹ u svom članku kaže da je položaj Marije u nauku i pobožnosti Crkve solidan u svim svojim vidovima, budući da je mariologija poslije Sabora, a također i marijanska pobožnost, utemeljena na Sv. pismu i Predaji. Prema tome, nastavlja on, stanje nije dramatično, makar se susrećemo s antimariologijskim i mariologijskim pretjerivanjima. Slično misli i G. Philips⁴², koji ističe da uvjereni i svjesni katolici nemaju nikakva razloga za malodušje, iako se čini da ga zbog vjere moraju pretrpjeti.

Dvije godine poslije simpozija o krizi mariologije, godine 1972. C.W. Neumann⁴³ ističe da marijanska teologija treba da dobije svoje mjesto u učenju Crkve, pošavši od položaja koji Marija zauzima u pobožnosti kršćanskog puka. Gledano s te točke gledišta, misli taj pisac, kriza ima biti shvaćena kao oluja koja čisti atmosferu, omogućujući tako da se udiše čistiji zrak. Kritike koje upućuju svećenici, katehete i posebice teolozi mogu se prihvatiti bez straha, jer je mjesto koje Marija zauzima u srcu kršćanskog puka još uvijek ispunjeno pobožnošću. Neumann⁴⁴ kao da predosjeća da će mu godine što nadolaze dati pravo donoseći obnovu i procvat marijanske teologije i pobožnosti, iako su mnogi, kaže on, nespособni strpljivo dočekati taj trenutak.

U kriznu stanju i razdoblju o kojemu govorimo biva jasno da teolozi, posebice mariolozi, treba da pruže prihvatljiva tumačenja i objašnjenja o novonastalom stanju u marijanskoj teologiji i u marijanskoj pobožnosti, treba da protumače kako i koliko prva utječe na drugu i obratno. U tome smislu Philips⁴⁵ ističe da je mariologija daleko od toga da bude suvišna; dapače, da postane još važnija, odbacujući, međutim propagandističku galamu i pretjeranu osjećajnost. Naprotiv, ona treba da govori o Djevici, koja je član Naroda Božjega, i na taj način mariologija može uspješnije odgovoriti na potrebe kršćanskog puka danas.

S. de Fiores ističe da je »kriza bitna kategorija života«⁴⁶ i da ona kao takva »ima pročišćavajuću i obnoviteljsku ulogu«. U tom smislu kriza prvih posaborskih godina ima veliku važnost, jednaku onoj koju su imale slične krize u petom i šestom stoljeću, kao i onoj u vrijeme reformacije, makar zbog nje »... marijanska pobožnost treba da pretrpi težak protuudar, koji je istodobno pročišćavajuć i dobrotvoran«, kaže De Fiores⁴⁸. Kriza koja,

41 Usp. R. LAURENTIN, *Crise et avenir de la mariologie...*, str. 55.

42 Usp. G. PHILIPS, *Mariologie et théologie postconciliaires ...*, str. 28.

43 Usp. C.W. NEUMANN, *The Decline of Interest in Mariology ...*, str. 38.

44 Usp. *Isto*, 34.

45 Usp. G. PHILIPS, *Mariologie et théologie postconciliaires ...*, str. 27.

46 S. DE FIORES, *Maria nella teologia contemporanea ...*, str. 125.

47 *Isto*, str. 127.

48 S. DE FIORES, »Maria presenza viva nel popolo di Dio«, Ed. Monfortane, Rim 1980, str. 88.

dakle, samo naizgled biva usmjerena prema smanjenju marijanske teologije i marijanske pobožnosti ima biti shvaćena kao nešto providnosno, ističe Generalni kapitul reda Servita⁴⁹, jer je glavni razlog zbog kojeg će ona proći štovanje Marije u Crkvi, prema slobodnom i mudrom Božjemu planu.

Kako riješiti krizu, to tumači Philips⁵⁰ ističući da kriza može i mora biti pozitivno riješena, makar je stanje takvo da zahtijeva potpuno otklanjanje svega suvišnoga i nepotrebna. U tome smislu, ima se poći od prava koje ima Narod Božji, a to ističe i Učiteljstvo učeći nas dvjema stvarima: 1. u propovijedanju treba da se tumači stvarnost Utjelovljenja i potiče narod da na Marijin način proživljava otajstva spasenja; 2. pobožnost kao izraz vjere jednostavnoga Naroda Božjega ne treba da bude prezirana ni zanemarljiva, jer bi to značilo manjak pastoralne odgovornosti. Danas, srećom, nastavlja Philips, kršćanski-duhovni život i njegove praktične posljedice mnogo manje odvajamo od dogmatskih izvora pobožnosti. Treba da budemo svjesni, nastavlja on, da ćemo uspjeti poštedjeti vjernike toga da ne ostanu bez marijanske izjave ili pobudnice, ako marijanska pobožnost bude istinski utjecala na naše postojanje. Ovdje Philips naprosto predviđa, da ne kažem poriče, zahvat Učiteljstva što će se četiri godine kasnije obistiniti pobudnicom *Marialis cultus*.

Zanimljivo je kakvo rješenje krize predviđaju neki od sudionika simpozija 1970, kao uostalom i neki poslije njih. Nastojeći riješiti problem, oni polaze od proučavanja prijašnjih razdoblja i zbivanja, da bi tako pronašli neke nove spoznaje korisne za rješavanje kriznog stanja koje proučavaju. Oni uglavnom ne predlažu toliko tematsku obnovu koliko metodologijsku, budući da se kriza, prije svega, očitovala kao kriza metode, pa tek onda sadržaja⁵¹. Neki, npr. Philips⁵², ističu da marijanska pobožnost ubuduće treba da bude bliže marijanskoj teologiji, dok neki, kao Neumann⁵³, traže od teologa da vode računa i o životu, a ne da se njihova domišljanja temelje samo na spekulaciji. Tako mogu pružiti pobožnosti istinski temelj i učiniti je autentičnijom. To znači, napisat će godine 1978. E. Llamas⁵⁴, da marijanske istine treba da budu proživljavanje na duboko vjerski način, prevodeći ih tako u autentičnu marijansku pobožnost. J.A. de Aldama⁵⁵ misli

49 Usp. *Fate quello che vi dirà ...*, n. 11: »La ragione ultima del superamento della crisi della pietà mariana è da collocare nel rispetto che la Chiesa deve al libero e sapiente disegno di Dio.«

50 Usp. G. PHILIPS, *Mariologie et théologie postconciliaires ...*, 27-28.

51 Usp. *Isto*, str. 27; J.A. DE ALDAMA, *Sentido y tarea de la mariología ...*, str. 67; J.M. ALONSO, »Crisis en mariología. Un symposium teológico«, *EphMar* 20 (1970), str. 18, gdje pisac ističe kako je bila prisutna kritika metode i sadržaja (predgovor spisima simpozija).

52 Usp. G. PHILIPS, »La Vierge au IIe du Vatican et l'avenir de la mariologie«, *Maria*, Du Manoir, sv. 8, Beauchesne, Pariz 1971, str. 82.

53 Usp. C.W. NEUMANN, *The Decline of Interest in Mariology ...*, str. 34.

54 Usp. E. LLAMAS, *Presentación de la ¿Mariología en crisis? Los dogmas marianos y su revisión teológica ...*, str. 6-7:

»Nuestra fe, pura, integra e incorruptible tiene como objeto básico y primordial — rificiéndonos a su aspecto mariano — los dogmas relativos a Nuestra Señora (...) por otra, nos sugieren la necesidad de su aceptación, y nos invitan a vivierlos — con esa dimensión profunda de la fe — y a traducirlos en una auténtica piedad y devoción mariana.«

55 Usp. J.A. DE ALDAMA, *Sentido y tarea de la mariología ...*, str. 67.

da marijanska teologija, kao uostalom i cijela teologija, ne može uzeti u obzir spekulativnu sintezu i pozitivnu analizu. Ona treba da proučava marijansko otajstvo ne potiskujući ga, nego predstavljajući ga u svoj njego-voj kompleksnosti, ali bez dodataka koji bi ga mijenjali i bez osakaćenja koja bi ga smanjivala i obeskrepljivala. Na taj će se način moći odgovoriti na stvarni problem sve manjeg poštovanja mariologije i sve očitijeg nestajanja marijanske pobožnosti⁵⁶. Balić⁵⁷ predlaže da mariologija ubuduće bude temeljena na Sv. pismu i Predaji, te na suradnji između teologa i egzegeta. Osim toga, treba da se vodi računa o napretku i izbjegava svaki pijetizam. Drugim riječima, kako to ističe kard. Ratzinger⁵⁸, makar mariologija i marijanska pobožnost i bile zahvaćene krizom, ne mogu ne prihvatiti novu impostaciju mariologije, što je promiču pape, koja, polazeći od stvarnih povijesnih prilika Crkve, ne nastoji više tumačiti nam »statična« otajstva, nego nam prije svega pokušava protumačiti dinamiku povijesti spasenja.

Čini mi se da je opravdano ako potkraj kažem nešto o tome kako C.W. Neumann⁵⁹ predlaže rješenje krize o kojoj govorimo. U pet točaka on predlaže sljedeće: 1. znati služiti se demitologizacijom na ispravan način; 2. razvijajući pneumatologiju pružiti i tumačenje odnosa između Marije i Duha Svetoga; 3. prihvatiti antropologijsku orijentaciju u teologiji i mariologiji; 4. pomiriti ekumenska stremljenja s katoličkim istinama; 5. pronaći pogodan način za ispravno promatranje odnosa između mariologije i marijanske pobožnosti Naroda Božjega, vodeći pritom računa o tome da je ta pobožnost izražaj *sensus fidelium* Naroda božjega.

ZAKLJUČAK

U prvom posaborskom desetljeću mariologija i marijanska pobožnost proživljavali su krizu koja kulminira oko 1970. godine. Posljedica te krize jest izjava Pavla VI. 24. travnja 1970. u svetištu Gospe Bonarije (Cagliari) i mariološki simpozij 1970. Teolozi (mariolozi), suvremenici krize ili oni kasniji, nisu jedinstveni u ocjeni krize. Neki drže da je to bila teška i rušilačka kriza, drugi opet da je to bila kriza koja je imala pročišćavajuću i obnoviteljsku ulogu. U opisu stanja nalazimo izraze *mariosobija* ili *mariologijska sobija*, *antimariologijski eksces*, *diskriminacija*, *zavjera protiv mariologije*. U većini slučajeva teolozi koje smo spominjali neposredno ili posredno govore o *metodologijskoj i sadržajnoj krizi*, što je i najispravnije

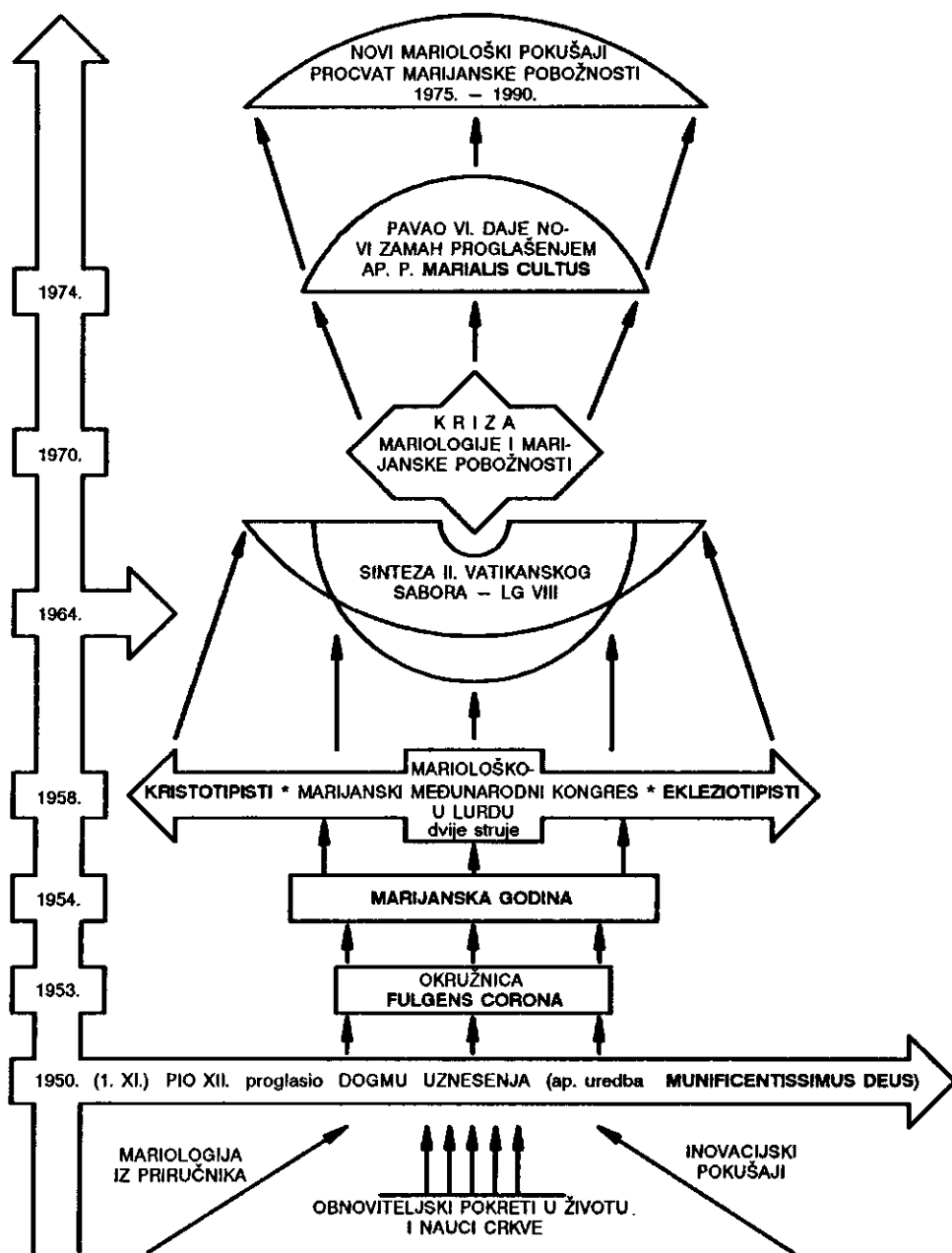
56 Usp. Isto, str. 64: »... a ese fenómeno real del menor aprecio de la mariología y del descenso de la piedad mariana.«

57 Usp. C. BALIĆ, *De mariologia et theologia hodierna ...*, str. 39-42.

58 Usp. J. RATZINGER, *Considerazioni sulla posizione della mariologia e della devozione mariana ...*, str. 18.

59 Usp. C.W. NEUMANN, *The Decline of Interest in Mariology ...*, str. 24-37.

MARIOLOŠKO-MARIJANSKI DIJAGRAM PRED SABORSKOG I POSABORSKOG RAZDOBLJA

Izišavši iz krize, mariologija je otkrila nova područja teološkog domišljaja: Marija u teologiji oslobođenja; Marija u teologijskoj teodramatici i estetici; Marija u pučkoj pobožnosti (amo pripadaju i tzv. *mariologie inculturate*); Marija i evangelizacija; Marija u Crkvi – moliteljica i službenica; Feminizam i Marija – uzor oslobođene žene i majke

jer se doista radilo o sučeljavanju između različitih pristupa marijanskom otajstvu.

Uzroci kriznom stanju mnogostruki su i mogu biti podijeljeni u *opće* i *teologijske*. *Opći* bi bili: 1. sekularizacija (posvjetovnjačen duh); 2. kriza tzv. afektivne religioznosti; 3. neoiluminizam; 4. racionalizam i pretjerani kriticizam; 5. nekritično pomodarstvo — težnja promjenama i »novitetima«; 6. kulturalna i duhovna kriza. *Teologijski (mariologijski)* bi bili: 1. kriza i zalaz predsaborskog marijanskog pokreta i mariologijskog zanosa; 2. svojevrsna samoizolacija mariologije u odnosu na druge teologijske discipline; 3. suprotstavljenost između dviju mariologijskih struja — kristotipisti i ekleziotipisti; 4. nove metode u teologijskome proučavanju i tumačenju (demitologizacija); 5. nova usmjerenja i pravci u mariologiji i teologiji općenito; 6. novo poimanje crkve i uloge Marije u Crkvi (ekleziologijski pomak); 7. ekumenska nastojanja; 8. određeno protuučiteljsko raspoloženje, tu i tamo prisutno u posaborskoj teologiji i praksi.

Uglavnom svi teolozi i mariolozi koje smo spomenuli, a i drugi, preporučuju različite načine rješavanja krize: Prihvatanje novih teologijskih usmjerenja i novih metodologija u tumačenju marijanskih tema, nesuprotstavljanje ekumenskih nastojanja marijanskim istinama, ispravno shvaćanje recipročne povezanosti mariologije i teologije s pobožnošću Naroda Božjega itd.

MARIANISCHE THEOLOGIE – ANDACHT

Zusammenfassung

In dem ersten Jahrzehnt nach dem II. Vatikanischen Konzil trafen sich die Mariologie und Marienfrömmigkeit in einer Krisenperiode, die in dem Jahr 1970 ihren Höhepunkt erreicht. Als Antwort auf diese Krise sind die Aussage des Papstes Paulus VI. vom 24 April 1970 in der Marien Wallfahrtskirche Madonna di Boaria (Cagliari, Sardinien) und das Mariologische Symposium 1970 zu betrachten. Die Theologen (Mariologen), sowohl die Zeitgenossen der Krise als auch spätere Autoren sind nicht einhellig in ihrer Meinung. Die Krise was für die einen seher schwer und zerstörend, für die anderen hat sie eine säubernde un erneuernde Rolle gespielt. Manche Autoren beschreiben die Krise als Mariophobie, mariologische Phobie, antimariologischen Exzeß, Diskriminierung der Mariologie oder Verschwörung gegen die Mariologie. Viele stimmen über ein in der Meinung daß man über die Krise der Methode und des Gehaltes und über die Konfrontation der verschiedenen theologischen Zugänge zur Marienfrage sprechen muss.

Die Krisenursachen sind allgemeiner und theologische Natur. Als Allgemeine gelten: 1. Sekularisation; 2. die Krise der affektiven Religiosität; 3. der Neuiluminismus; 4. der Rationalismus und massloser Kritizismus; 5. die

n.ichtkritische Sehnsucht nach Veränderungen und »Neuheiten«; 6. die Kulturkrise und Spiritualitätskrise. Die Theologischen Ursachen sind: 1. Die Krise und der Untergang der marianischen vorkonziliaren Bewegung; 2. die eigenartige Isolation der Mariologie im Gegensatz zu den anderen theologischen Disziplinen; 3. Die Konfrontation zweier mariologischer Strömungen (Christotipisten und Ecclesiotipisten); 4. die neuen theologischen Methode (z.B. Entmythologiesirung); 5. die neuen Tendenzen und Strömungen in Mariologie und Theologie; 6. die neue theologische Vision der Marienrolle in der Kirche; 7. die ökumenische Bestrebungen; 8. die zuweilen in Theologie und Praxis der Kirche herrschende antidoktrinäre Stimmung.

Fast alle unsere Autoren, die wir analysiert haben, und manch andere, empfehlen verschiedenen Wege wie man aus der Krise herauskommen kann: 1. die neuen Methoden zu akzeptieren; keine Konfrontation zwischen der Mariologie und dem Ökumenismus; richtiges Begreifen und Konzipieren die ökumenischen Gebundenheit zwischen Mariologie und Theologie einerseits und der Frömmigkeit des Gottesvolkes andererseits, usw.